ISHE
International Symposium on History Education

V. International Symposium on History Education

V. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu

10-12 Mayıs 2018
İstanbul Üniversitesi
Kongre Kültür Merkezi

www.historyeducation.org

TAM METİN BİLDİRİLER
E-BOOK

ISBN:978-605-84866-1-4

www.tarihyazimi.org

V. INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON HISTORY EDUCATION

10-12 May 2018

Istanbul / TURKEY

SYMPOSIUM PROCEEDINGS

V. ULUSLARARASI TARİH EĞİTİMİ SEMPOZYUMU

10-12 Mayıs 2018

İstanbul / TÜRKİYE

TAM METİN BİLDİRİLER

Editör:

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TURAN

E-book

2018

© V.International Symposium on History Education
All the ideas and theories and any existing errors in this e-book are the sole responsibility of the authors.
The papers published in this e-book may be cited if proper references provided and full bibliographical credit is given.
ISBN: 978-605-84866-1-4
Formatting&Design: Hasan ŞERİTOĞLU
https://www.historyeducation.org

Modern Reform Olan Uzaktan Eğitimin Tarihi ve Onun Tarih Eğitimine Uygulamasında Önemi 589-602
Doç.Dr. Metanet MEMMEDOVA

Lise Tarih Öğretmenlerinin Öğretim Programı Geliştirme Süreci ve Güncellenen Öğretim Programına Dair Görüşleri 603-614
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TURAN

4.Sınıf Öğrencilerinin Yerel Tarih Çalışmaları ve Yerel Tarih Sergisi 615-626
Doç. Dr. Fatma ÜNAL, Seda GÜNEŞ, Çağrınur SAĞ

Empatiye Kapı Açan ya da Yanılgı Kafesine Kilitleyen Bir Anahtar Olarak Tarihi Romanlar 627-639
Burak AKDAĞ, Doç. Dr. Ş. Gülin KARABAĞ

Tarih Dersi Öğretim Programları Değişiyor Peki, Tarih Ders Kitapları Değişiyor mu? 640-663
Doç.Dr. Bülent AKBABA

8. Sınıf Öğrencilerinin Bakış Açılarına Göre Tarihi Dizilerin Etkileri 664-672
Dr. Öğr. Üyesi. Hülya ÇELİK,Hande KOÇ

Değerler Açısından Tarih Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının İncelenmesi 673-685
Dr.Öğr. Üyesi Serdar ERKAN,Doç.Dr. Ahmet ÇOBAN

Toplumsal BelleğİN Aktarımında Bir Araç OlarakTarihsel Canlandırma: Türkiye'de Uygulama Örnekleri 686-697
Dr.Öğr. Üyesi Neval AKÇA BERK

Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel Tarih Uygulamaları: Mahallemin Tarihini Yazıyorum 698-711
Dr. Öğr. Üyesi Gül TUNCEL, Arş. Gör. Dr. Mustafa İÇEN

Sorgulamaya Dayalı Tarihsel Düşünme Becerilerini Geliştirmeye Dönük Uygulamaların Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Soru Sorma Becerilerine Yansıması 712-727
Dr. Öğr. Üyesi Kibar AKTIN

Tarih Öğretmen Adaylarının Darbe Kavramına İlişkin Metaforik Algıları 728-744
Dr. Öğr. Üyesi Yücel Atila ŞEHİRLİ

Tarih Öğretmen Adaylarının Tarih Öğretimine İlişkin Tutumları 745-762
Dr. Öğr. Üyesi Yücel Atila ŞEHİRLİ

Sosyal Bilgiler Dersinde Oyunla Öğretimin Etkileri 763-774
Dr.Öğr. Üyesi Kamil UYGUN, Uz. Öğrt. Bilal BAYRAM, Uz. Öğrt Özgür ARSLAN

LİSE TARİH ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİM PROGRAMI GELİŞTİRME SÜRECİ VE GÜNCELLENEN ÖĞRETİM PROGRAMINA DAİR GÖRÜŞLERİ

Dr.Öğr. Üyesi İbrahim TURAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye

Öğretim programının kapsamı, içerik belirleme, öğretim yöntemleri ve ölçme-değerlendirme yaklaşımı, geliştirme sürecinde uygulanacak model ve sürece dâhil olacak kişiler birçok ülkede tartışılmış ve bunun sonucunda ortaya çok farklı yaklaşımlar çıkmıştır. Benimsenen yaklaşım ve modeller farklı olmakla beraber öğretmenlerin program geliştirme sürecinde etkin rol oynaması gereği her toplumda kabul edilmektedir. Hatta bazı ülkeler çerçeve program anlayışını benimseyerek içeriğin belirlenmesi ve bizdeki anlamda öğretim programının ortaya çıkarılması görevini tamamen öğretmenlere bırakmaktadır. Bu araştırmanın amacı lise tarih öğretmenlerinin Türkiye'de öğretim programı geliştirme sürecine, süreçteki öğretmen rolüne ve güncellenen öğretim programlarına dair görüşlerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama modelinin uygulandığı bu araştırmada 2017-2018 öğretim yılında İstanbul ilinde Tarih 9 dersini vermekte olan öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma kapsamında İstanbul'daki 14 ilçede bulunan 22 lisede görev yapan 22 öğretmene araştırmanın 4 alt boyutunu kapsayan 9 açık uçlu sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar betimsel analize tabi tutularak katılımcıların; öğretmenlerin program geliştirme sürecindeki katkısı, güncellenen programlara dair tutumları, tarih öğretim programında benimsenmesi gereken yaklaşım ve öğretim programının kapsamına dair görüşleri ortaya konulmuştur. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yarıdan azı taslak program hakkında görüş bildirmiştir, öğretmenlerin büyük çoğunluğu program hakkındaki görüşlerinin dikkate alınmadığını düşünmektedir. Katılımcılar güncellenen program ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşler belirtmekle birlikte olumsuz görüşler daha ağırlıktadır. Olumlu görüşler büyük oranda içeriğin azaltılması üzerinde yoğunlaşırken, olumsuz görüşler ise genelde tematik yaklaşım kazanımlarda toplanmıştır. Katılımcı öğretmenler kronolojik yaklaşımı desteklemekte bunun öğrenciler için daha kolay ve anlaşılır olduğunu düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretmeni, Öğretim Programı, Program Geliştirme Süreci, Tematik Yaklaşım, Çerçeve Program

VIEWS OF HIGH SCHOOL HISTORY TEACHERS ON THE CURRICULUM DEVELOPMENT PROCESS AND THE UPDATED CURRICULUM

The scope of the curriculum, content setting, teaching methods and measurement-evaluation approach, development model and the question of who should be involved in the process have been discussed in many countries and different approaches have emerged as a result. Although the approach and models adopted are different, it is accepted in every society that teachers should play a major and active role in program development process. Some countries even leave the task of identifying the content of the framework program and the task of finalizing the curriculum in our sense. The aim of this study is to determine high school history teachers' views on curriculum development process in Turkey, the role of teachers in the process and on the updated curriculum. In this research, which applied cross-sectional screening model of qualitative research methods, the opinions of teachers who were giving History 9 courses in Istanbul province in 2017-2018 academic year were consulted. Within the scope of the research, a questionnaire consisting of 9 open ended questions covering 4 sub-dimensions was applied to 22 teachers who worked in 22 high schools in 14 districts of Istanbul. Responses given to the open-ended questions by the teachers participating in the research were subjected to descriptive analysis to reveal teachers' contributions in the program development process, attitudes to updated programs, the approach to be adopted in the history teaching program, and the views on the scope of the teaching program. According to research findings, less than half of the teachers reported opinions about the draft program, and the majority of the teachers think that their views about the program are not taken into consideration. Participants express positive and negative opinions about the updated program, but they have been given more negative opinions than positive. While positive opinions concentrated on reducing content negative opinions were generally gathered in the attainment of thematic approach. Participating teachers support the chronological approach in program development because they think this approach makes it easier for students to understand history.

Keywords: History Teacher, Curriculum, Curriculum Development Process, Thematic Approach, Curriculum Framework

Giriş

Öğretim programları; eğitim bilimleri ve gelişim psikolojisi veya gelişim biyolojisi alanlarındaki önemli bulgular, eğitimin genel hedeflerinde veya toplumsal kalkınma modelindeki değişim ya da uluslararası anlaşmalara uyum çerçevesinde belirli aralıklarla güncellenir. 1924-2017 yılları arasında ülkemizde 15 ayrı tarih müfredatı ve öğretim programı yayımlanmış (Şimşek ve Alaslan, 2017) yani tarih öğretim programları ara sıra yapılan küçük düzeltmeler haricinde ortalama 6-7 yılda bir güncellenmiştir. Bu değiştirilme sıklığı nedeniyle Türkiye'de öğretim programlarının çok sık değiştirildiği, belli bir sistem ve düzene sahip olmadığı daha çok yapboza benzediği yönünde eleştiriler hayli yağındır (Çırak-Kurt, 2017, 636). Kaldı ki yapılan bu güncellemelerin tamamının iddia edildiği gibi köklü ve çığır açıcı olduğunu söylemek yanlış olur çünkü adı geçen programlar esasında birçok yönden selefini tekrar eder.

Son olarak 2007 yılında hazırlanan ve 2009 yılında kısmi olarak güncellenen lise tarih öğretim programını güncellemek amacıyla MEB tarafından 2015 yılında bir çalışma başlatılmış ve bu çalışma sonucunda ortaya çıkan program 2017 yılında yayımlanmıştır. MEB bu yenileme çalışmasının gerekçesini; kalkınma planları ile 64 ve 65. hükümetlerin eylem planlarına uyum, uluslararası sınavlarda (PISA) elde edilen sonuçlar, farklı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar ile mevcut programın öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmelere uyumsuzluğu olarak belirtmiştir (TTKB, 2017). Bu güncellemede özellikle tarih öğretmenlerinden gelen öğretim programlarının akademik bilgi bakımından aşırı yoğun oluşu, süre yetersizliği, eğitimin bilgi aktarımı ile sınırlı kalışı şeklindeki itiraz ve şikâyetlere cevap verme amacı da etkili olmuştur (OÖGM, 2017).

2017 tarih öğretim programı birçok araştırmacı ve kurum tarafından değerlendirilmiştir (Şimşek, 2017; Baykal, 2017; Yıldırım 2017; Güllü, 2017; Coşkun, 2017). Yapılan bu değerlendirmelerde tarih öğretim programının seleflerinde olduğu gibi bilgi ve değer aktarımını, siyasi-askeri tarihi ve Türk (özellikle Osmanlı) tarihini merkeze aldığı, içerik açısından yoğun olduğu, karmaşık ve anlaşılmaz olduğu şeklindeki eleştirilerin devam ettiğini görmekteyiz. Bu eleştiriler arasında belki de en hazini son otuz yılda Türkiye'de tarih eğitimi alanında elde edilen bilgi birikiminin öğretim programına yansıtılamaması (Şimşek, 2017) ve net bir vizyonu ve felsefesi olmayışıdır (Şimşek, 2017; Çoşkun, 2017). Şimşek'in (2017) ifadesiyle Türkiye'de hala "düşünme becerileri ve değerler merkezinde bir tarih eğitimi mi; yoksa hamasetten bir ölçüde uzaklaşılmış olmasına karşın fazlaca olgusal ve yorumsal ayrıntıcılığa boğulmuş" bir tarih eğitimi mi yapılacağı konusunda net bir karar verilmemiştir. Bu karasızlık bizi aslında birbirine zıt iki modeli aynı anda uygulamaya çalışmak gibi garip bir duruma düşürmekte bunun sonucunda bölümleri arasında uyum olmayan, sanki iki farklı kalemden çıkan (Güllü, 2017), oldukça muhteviyatlı bir program ortaya çıkmaktadır. Biriktirme hastalığımız bizi her olayı her detayı bir sonraki nesile aktarmaya çalışan, ancak tüm bu emeğinin karşısında ya hiç bir şey öğrenemeyen ya da daha kötüsü tarihten nefret nesiller bulan öğreticilere dönüştürmektedir.

Kararsız kaldığımız veya kafa karışıklığı yaşadığımız bir başka husus ise "müfredat" ve "öğretim programı" kavramlarından hangisinin kullanılacağıdır. Öncelikle bu ikisi arasındaki tercihin sadece kavramsal olmadığını belirtmek gerekir. Çünkü bu kavramlar iki farklı yaklaşımını ifade eder. Dolayısıyla bu hususta yapılan hata sadece bir "ağız alışkanlığını" değil yukarıda bahsettiğimiz sistemsizliği veya sistem konusunda kararsızlığı ifade eder. Bunun sonucunda gerek öğretim programı

metninde gerekse MEB'in yayınlarında bu iki kavramın bir arada birbirinin yerine kullanıldığını görmekteyiz.

Öğretim programının geliştirme sürecinde uygulanacak model ve sürece dâhil olacak kişiler birçok ülkede tartışılmış ve bunun sonucunda ortaya çok farklı yaklaşımlar çıkmıştır. Ülkemizde öğretim programı geliştirme sürecinde genelde Taba-Tyler modelinden etkilenildiği söylense de bu model sıkı sıkıya tabip edilmemektedir. MEB tarafından en son 2004 yılında güncellenen program geliştirme modeli birçok açıdan Taba-Tyler modelinden ayrılan kendi şahsına münhasır bir modeldir (Şekil 1). 2005, 2007 ve son olarak da 2017 öğretim programı güncellemeleri resmiyette 2004 yılında hazırlanan "MEB Program Geliştirme Modeline" sadık kalınarak gerçekleştirilmiştir. Ancak uygulamaya bakıldığında bu modelin bazı basamaklarının uygulanmadığı bazı basamakların ise yeterince veya doğru şekilde yerine getirilmediği yani sistemsizliğin bu alanda da devam ettiği görülmektedir.

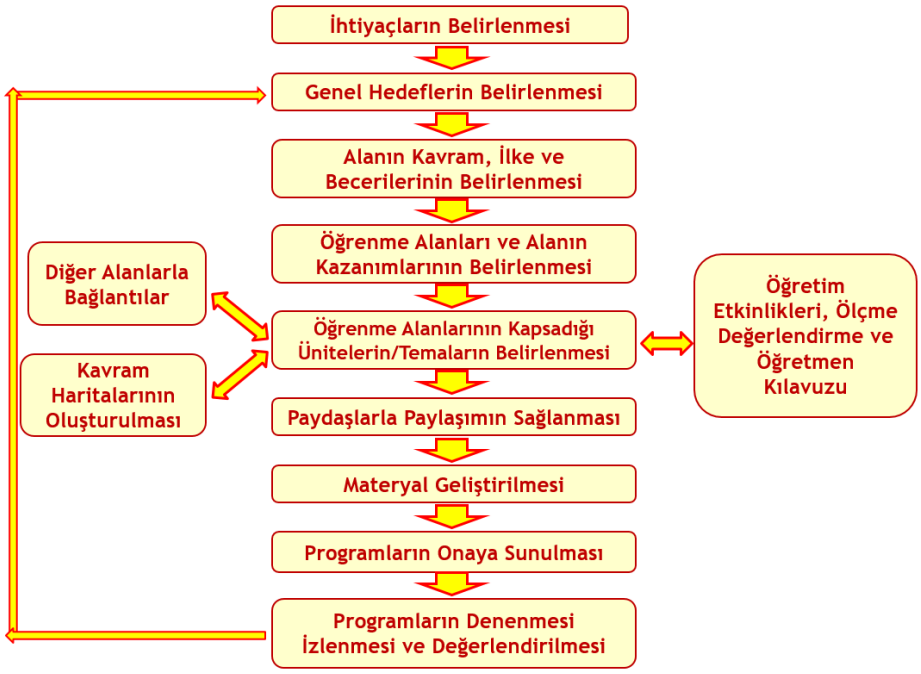

Şekil 1. 2004 Tarihli Yeni Program Geliştirme Modeli (MEB, 2004, 736)

Dünyada öğretim programı geliştirme sürecinde benimsenen yaklaşım ve modeller farklı olmakla beraber öğretmenlerin program geliştirme sürecinde etkin rol oynaması gereği her toplumda kabul edilmektedir. Hatta bazı ülkeler çerçeve program anlayışını benimseyerek içeriğin belirlenmesi ve bizdeki anlamda öğretim programının ortaya çıkarılması görevini tamamen öğretmenlere bırakmaktadır. Bir öğretim programı temelde dört soruya cevap aramaya çalışır: 1) Ne öğretilecek? (Bilgi, beceri, değer), 2- Nasıl öğretilecek? (Pedagoji), 3- Eşgüdüm nasıl sağlanacak? (Sosyal Bilgiler – Tarih veya Coğrafya – Tarih gibi) ve 4- Nasıl ölçülecek? (Ölçme-değerlendirme). Bu dört sorunun doğru cevaplanması konunu teorik uzmanları (akademisyenler) ile pratik uzmanları olan öğretmenlerin birlikte çalışmasını gerektirir. Dolayısıyla öğretmenler program geliştirme ve değerlendirme süreçlerinin aktif katılımcıları olmalıdır. Ancak Türkiye'de öğretmenlerin bu sürece yeterinde dahil olmadığı, proje geliştirme ekibinde yeterince temsil edilmediği, programın bizzat uygulayıcısı olarak ortaya koydukları eleştirilerin yeterinde dikkate alınmadığı görülmektedir.

Yöntem

Lise tarih öğretmenlerinin Türkiye'de öğretim programı geliştirme sürecine, süreçteki öğretmen rolüne ve güncellenen öğretim programlarına dair görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Kesitsel tarama, zaman içinde belli bir noktadaki evreni tanımlamak, açıklamak veya sonuç çıkarmak için uygulanan bir model olarak tanımlanabilir. Bu nedenle kesitsel tarama elde edilen sonuçlar araştırmanın gerçekleştirildiği çalışma grubuna ve zamana özgüdür (Sesay, 2012, 43). Araştırma evrenini 2017-2018 öğretim yılında İstanbul ilinde Tarih 9 dersini vermekte olan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise gönderilen anketlere geri dönüt veren 22 tarih öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırma için gerekli veri 4 alt boyutunu kapsayan 9 açık uçlu sorudan oluşan anket kullanılarak elde edilmiştir. 2017-2018 öğretim yılı, Bahar yarıyılında, İstanbul ilinde bulunan 90'ı aşkın okula veri toplama aracı gönderilmiş ve bunların 22'si geri dönmüştür. Araştırmaya katılan 22 öğretmen İstanbul'daki 14 ilçede bulunan 22 lisede görev yapmaktadır.

Elde edilen veriler betimsel analize tabi tutularak katılımcıların;

1. Öğretmenlerin program geliştirme sürecindeki katkısı,
2. Güncellenen programlara dair tutumları,
3. Tarih öğretim programında benimsenmesi gereken yaklaşım
4. Öğretim programının kapsamına dair görüşleri ortaya konulmuştur.

Bulgular

1. Demografik Bulgular

Araştırmaya İstanbul'daki 14 ilçede yer alan 21 farklı lisede görev yapan 22 öğretmen katılmıştır (Tablo 1). Araştırmaya katılan öğretmenlerin 12'si Anadolu Lisesinde (AL), 5'i Mesleki Teknik Anadolu Lisesinde (MTAL), 3'ü Anadolu İmam Hatip Lisesinde (AİHL), 1'i Güzel Sanatlar Lisesinde (GSL), 1'i Anadolu Sağlık Meslek Lisesinde (ASML) ve 1'i Uluslararası İmam Hatip Lisesinde (UAİHL) görev yapmaktadır. Katılımcıların mesleki deneyimlerine bakıldığında geniş aralıklı (1-24 yıl) bir katılıcı profili oluştuğu ve bunlar arasında 11 yıl ve üzeri deneyime sahip olanların çoğunlukta olduğu (f=18) görülmektedir (Tablo 1). Lisans eğitimlerine bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun (f=15) Fen-Edebiyat fakültesi mezunu, 7'sinin ise eğitim fakültesi mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 1 Katılımcıların Çalıştığı İlçe, Lise Türü, Deneyim ve Lisans Eğitim Durumu

Öğretmen	İlçe	Lise Türü	Mesleki Deneyim (Yıl)	Lisans Eğitimi
TÖ1	Avcılar	AL	17	Eğitim Fakültesi
TÖ2		AL	24	Eğitim Fakültesi
TÖ3	Bağcılar	MTAL	20	Eğitim Fakültesi
TÖ4		AL	17	Fen-Edebiyat Fakültesi
TÖ5		MTAL	1	Fen-Edebiyat Fakültesi
TÖ6	Bahçelievler	AİHL	24	Edebiyat Fakültesi
TÖ7	Bakırköy	MTAL	18	Fen-Edebiyat Fakültesi
TÖ8	Başakşehir	GSL	22	Eğitim Fakültesi
TÖ9	Büyükçekmece	AL	24	Eğitim Fakültesi
TÖ10	Fatih	AL	8	Fen-Edebiyat Fakültesi
TÖ11		UAİHL	20	Edebiyat Fakültesi
TÖ12		AL	20	Edebiyat Fakültesi
TÖ13	Kadıköy	AL	14	Edebiyat Fakültesi
TÖ14	Kâğıthane	AL	14	Edebiyat Fakültesi
TÖ15	Küçükçekmece	AL	10	Edebiyat Fakültesi
TÖ16			14	Edebiyat Fakültesi
TÖ17	Kartal	AL	24	Eğitim Fakültesi
TÖ18	Şişli	MTAL	18	Edebiyat Fakültesi
TÖ19		AL	6	Edebiyat Fakültesi
TÖ20	Ümraniye	AİHL	11	Fen-Edebiyat Fakültesi
TÖ21	Üsküdar	MTAL	23	Edebiyat Fakültesi
TÖ22		ASML	22	Eğitim Fakültesi

2. Öğretmenlerin Program Geliştirme Sürecindeki Katkısına Dair Bulgular

Katılımcılardan 9'u askı sürecinde güncellenen tarih öğretim programları hakkında görüş bildirmiş, 9'u görüş bildirmemiş (Tablo 2), 3 katılımcı ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Öğretmenlerin görüş bildirme durumlarında mesleki deneyim veya mezun olunan fakülte türünün bir etkisi görünmemektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (16) program geliştirme sürecinde öğretmen

görüşlerinin dikkate alınmadığını düşünmekte iken sadece 4'ü öğretmen görüşleri veya zümre tutanaklarının dikkate alındığını düşünmektedir. Yine bu düşüncede katılımcıların mesleki deneyim veya mezun olunan fakülte türünün bir etkisi görünmemektedir.

Tablo 2 Öğretmenlerin Program Hakkında Görüş Bildirme Durumu ve Sürece İlişkin Düşünceleri

Katılımcı	Lise Türü	Mesleki Deneyim	Lisans Eğitimi	Görüş Bildirme Durumu		Öğretmen Görüşleri Dikkate Alınıyor mu?	
				Evet	Hayır	Evet	Hayır
TÖ1	AL	17	Eğitim	X			X
TÖ2	AL	24	Eğitim		X		X
TÖ3	MTAL	20	Eğitim		X	X	
TÖ4	AL	17	Fen-Ede.				
TÖ5	MTAL	1	Fen-Ede.		X		X
TÖ6	AİHL	24	Edebiyat	X			X
TÖ7	MTAL	18	Fen-Ede.	X			X
TÖ8	GSL	22	Eğitim		X	X	
TÖ9	AL	24	Eğitim	X		X	
TÖ10	AL	8	Fen-Ede.				X
TÖ11	UAİHL	20	Edebiyat	X			X
TÖ12	AL	20	Edebiyat		X		X
TÖ13	AL	14	Edebiyat	X			
TÖ14	AL	14	Edebiyat		X		X
TÖ15	AL	10	Edebiyat		X		X
TÖ16		14	Edebiyat		X		X
TÖ17	AL	24	Eğitim	X			X
TÖ18	MTAL	18	Edebiyat				X
TÖ19	AL	6	Edebiyat	X		X	
TÖ20	AİHL	11	Fen-Ede	X			X
TÖ21	MTAL	23	Edebiyat				X
TÖ22	ASML	22	Eğitim		X		X
Toplam				**9**	**9**	**4**	**16**

Öğretmenlerin bu soruyu cevaplarken kullandıkları ifadelere bakıldığında "… biz öğretmenlere sormadıkları kesin" (TÖ7), "… bu konuda öğretmenlere sıra gelmiyor" (TÖ21) .. "… eğer bize sorularak yapılsaydı her şey çok farklı olurdu" (TÖ15), "… en azından kitabın dili ve konu içerikleri daha anlaşılır olurdu" (TÖ16), "programlar her değiştiğinde bir öncekini aratıyor" (TÖ4), "Dikkate alınması için özellikle sosyal medyada farkındalık oluşturmak gerekiyor. Resmi olarak istenen görüşlerimiz dikkate alınmadı" (TÖ7) öğretmenlerin süreç hakkında hayli olumsuz görüşlere sahip olduğu, kendilerinin sürecin dışında tutulduğunu düşündükleri görülmektedir.

3. Öğretmenlerin Güncellenen Tarih Öğretim Programlarına Dair Görüşleri

Katılımcı 22 öğretmenden 17'si yeni tarih öğretim programında olumlu bulduğu en azından bir değişiklikten bahsetmişken bu öğretmenlerin neredeyse tamamı (f=21) güncellenen program ile ilgili hoşuna gitmeyen, hatalı bulduğu bir durumu dile getirmiştir. Katılımcı öğretmenlerin yeni tarih öğretim programına dair olumlu görüşleri şunlardır:

- İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin 12. Sınıfa alınması. "Sınava hazırlık yapan öğrenciler bu konuları aynı zamanda sıcağı sıcağına derste görecekler" (TÖ1),
- Konuların genel başlıklar altında toplanması (TÖ2),
- Lise 2 Tarih dersinin yoğun müfredatının azaltılması (TÖ4),
- Kültür konularına daha geniş yer verilmesi (TÖ6),
- Değerler eğitimi. "Küresel bir dünyada iyi birer vatandaş olmayı beceren bireyler yetiştirmeyi amaçladığı belirtiliyor ve demokrasi, eşiklik, adalet, sevgi, saygı, hoşgörü, açık fikirlilik, sorgulama ve keşfetmeyi önemseme, önyargılı olmama gibi değerler ön plana çıkarılıyor" (TÖ7)
- Osmanlı tarihi dersinin 2 sınıfa dağıtılmış olması. "Eski programda müfredatı zorlanarak bitirsek de öğrencilerin istenilen kazanımları elde ettiğini düşünmüyorum" (TÖ8),
- 9. Sınıf müfredatının azaltılması (TÖ9, TÖ10, TÖ19). "Selçuklu bir sonraki sınıfa bıraktıkları için süre açısından avantaj sağlanmıştır" (TÖ10), "Bu şekilde konular yetiştirilebilir hale gelmiş" (TÖ9),
- İçeriğin basitleştirilip gereksiz detaylardan arındırılması (TÖ13, TÖ16, TÖ17). "Daha özet ancak anlaşılır olmuş" (TÖ13),
- Tematik yapılandırma (TÖ14, TÖ21),
- Lise 1 konu format değişikliği, daha bütünlüklü hale getirilmesi (TÖ18),
- Yakın tarihe daha çok yer verilmesi (TÖ20),
- Kavram eksenli öğrenmeye önem verilmesi (TÖ22),

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yeni tarih öğretim programında tespit ettikleri olumsuz durumlar ise şunlardır:

- İlkçağ uygarlıkları konularına çok fazla zaman ayrılması (TÖ1, TÖ11),
- İslam tarihi konularına yeterli zaman ayrılmaması (TÖ1),
- Çok fazla örnek olay çalışması yapılması (TÖ1),
- Tarih derslerinin teorikten çıkarılmaması, öğrencilerin aktif hale getirilememesi (TÖ1, TÖ14),
- Programın içinin boşaltılması (TÖ2),
- Temellendirmenin iyi yapılamaması (TÖ2, TÖ11),
- Gereksiz tekrarlar yapılması (TÖ2),
- TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin 11. Sınıftan 12. Sınıfa eklenmesi (TÖ4),
- TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konu içeriğine Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi konularının eklenmesi (TÖ4),
- Tarih 9. dersinin çok akademik kavramlar içermesi (TÖ4),
- Tematik yapılandırma (TÖ4, TÖ11, TÖ21). "Tematik olduğu için öğrenci konuları kafasında toparlayamıyor. Konularda belli bir sistematik yok. Çocuk ne işlediğini anlamıyor. Konunun bir ağacın kökü, gövdesi, dalları, yaprakları şeklinde ilerlemesi gerek ama biz bir konuda farklı farklı ağaçların yaprağından, kökünden, dalından bahsediyoruz" (TÖ21),
- Sistemsizlik (TÖ16). "Konuları tematik yapmaya çalıştıkları halde pek olmamış. Kronolojik de sayılmaz" (TÖ16),
- Programda yer alan analiz ve sentez basamaklarında bulunan kazanımların öğrencilere aktarımının zor olması (TÖ5),
- "Yüzyıl" ve "çağ" gibi ayrımlar kaldırılması, yerine "Kadim Dünya" ayrımının getirilmesi (TÖ7),
- Çağdaş Türk ve Dünya tarihi dersinin zorunlu dersler arasına alınmaması (TÖ8. "Öğrencilerin özellikle 2. sınıfta zorunlu olarak bu dersi almaları günümüz olaylarını anlamada daha yararlı olacağını düşünüyorum. Böylece tarih dersinin (günü anlama) amacı da gerçekleşmiş olacaktır" (TÖ8),
- Kazanımları açık ve sade yazılamaması (TÖ9),
- Çok fazla tekrara yer verilmesi (TÖ9),
- Bazı kazanımları ölçmenin zorluğu (TÖ9),
- Tarihin tek bir bakış açısı (Türk-İslam Sentezi) ile ele alınması (TÖ10),

Araştırmaya katılan öğretmenlere "Bu programı siz geliştirseydiniz programda neleri değiştirdiniz?" sorusu yöneltilerek öğretmenlerden güncel tarih öğretim programının geliştirilmesi veya ileride yapılacak öğretim programlarında dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında görüş alınmıştır. Katılımcı öğretmenler lise tarih öğretim programının geliştirilmesi için şu önerileri dile getirmişlerdir:

- Tarih derslerini teorikten kurtarmak (TÖ1, TÖ7). "Teorikten pratiğe gidilmeli" (TÖ1), "Her sınıf için mutlaka gezi planlardım" (TÖ7),
- İçeriği azalmak. "Osmanlı tarihinde bütün savaşların anlatılmasını gereksiz görüyorum. Onun yerine savaşların ortak nedenleri ve genel sonuçlarını vermenin yeterli olduğunu düşünüyorum" (TÖ8),
- Senkronik (eşzamanlı) program (Türk Tarihi, Avrupa ve Dünya tarihi olaylarıyla birlikte verilmeli) (TÖ2, TÖ8)
- Hoşgörü, eşitlik, laiklik, demokrasi gibi evrensel değerleri geliştiren bir tarih öğretimi (TÖ2),
- Kronolojik yapılandırma (TÖ4, TÖ10, TÖ15, TÖ17, TÖ20, TÖ21),
- Sadeleştirme, basit ve anlaşılır hale getirme (TÖ4),
- Net, sade, anlaşılır kazanımlar (TÖ9),
- Ezber de olsa temel bilgileri ihmal etmemek (TÖ11). "Bu "ezbercilikten kurtarma" olayı hem yanlış anlaşıldı ham de abartıldı gibime geliyor" (TÖ11).
- TC inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinin haftalık ders saatinin arttırılması (TÖ15). "Konular arttırıldı ama süre aynı kaldı. 2 saatlik ders kimseye, konulara yetmiyor" (TÖ15),
- Tarih 9, 2. Üniteyi yeniden düzenlemek (TÖ16, TÖ17) ,
- Öğretici değil öğretmen kavramını kullanmak (TÖ20),
- İç Asya ya da Avrasya değil eskiden olduğu gibi Orta Asya kavramını kullanmak (TÖ20),
- Programı ters kronoloji ile oluşturmak (TÖ22).

4. Öğretmenlerin Tarih Öğretim Programında Benimsenmesi Gereken Yaklaşıma Dair Görüşleri

Araştırmaya katılan 22 öğretmenden 11'i kronolojik yaklaşımın daha uygun olduğu görüşüne sahipken, 10'u tematik ve kronolojik yaklaşımın farklı konularda, her ikisinin de avantajlı yanları ön plana çıkarılarak birlikte kullanılabileceğini savunmuşlardır. Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinden sadece biri tematik yaklaşımdan yana görüş bildirmiştir. Kronolojik yaklaşımını savunan öğretmenler buna gerekçe olarak öğretmenler kronoljik yaklaşımın daha faydalı olacağı (TÖ3), öğrencilerin algısına daha iyi hitap edeceği (TÖ5), öğrenmeyi kolaylaştırdığı (TÖ8), belli bir düzeni olduğu için daha akılda kalıcı olduğu (TÖ15), tekrar tekrar aynı devleti işlemenin öğrencilerin kafasını karıştırdığı (TÖ8), öğrencilerin kronolojik yaklaşıma alışık olarak yetiştiği (TÖ17) şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Kronolojik ve tematik yaklaşımın birlikte kullanılması gerektiğini savunan öğretmenler ise bu iki yaklaşımın "birbirinin yerine konulabilecek değerler olmadığı" (TÖ2), bu iki yaklaşımın çatışmasının gerekmediği (TÖ7), bu iki yöntemin farklı şekillerde bir arada kullanılabileceği böylece öğrencinin her ikisinin güçlü yönlerinden yararlanabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir.

5. Öğretmenlerin Tarih Öğretim Programının Kapsamına/Çerçeve Program Usulüne Dair Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 11'i çerçeve program yaklaşımının Türkiye'de uygulanamayacağını belirtmişlerdir. Bunun için üniversiteye girişte uygulanan sınav sistemi, birlik, bütünlüğe olumsuz etkiler, denetim ve kontrol sağlanmasının güçlüğü gibi gerekçeler ortaya sürmüşlerdir. 7 öğretmen ise bu sistemin uygulanabileceğini belirtmiş ve gerekçe olarak farklı okul türleri ve öğrenci seviyesine göre program hazırlanabileceği, programın doğrudan konunun uzmanı ve muhatabı öğretmenler tarafından geliştirilebileceği, öğretmen özgürlüğü ve öğrenciye uygunluk konularını öne sürmüşlerdir. 4 öğretmen ise bu yaklaşımı benimsemekle birlikte günümüz Türkiye koşullarında uygulanamayacağını belirtmiştir.

Bu konuda öğretmenler görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

"Kesinlikle uygulanabilir. Uzak hedef, amaç, kapsam oluşturulmalı, verilecek kazanımlar belirlenmeli gerisi kurumlara bırakılmalıdır" (TÖ1).

"Bizim ülkemizde uygulanmasının zor olduğunu düşünüyorum. Liseye, Üniversiteye girişlerde uygulanan sınav sistemlerinin temelinde nüfus potansiyelinin fazlalığı olduğunu düşünüyorum. Sınav kazanma telaşı oldukça yani eleme fikri az bilgiyle olmayacaktır" (TÖ7).

"Düşünce olarak güzel iki farklı okul türünde görev yapmaktayım bana bu yetkiyi verselerdi farklı programlar uygulardım. Türkiye'de olması zor sonuç olarak öğrencilerin hepsini üniversite için aynı sınav sorularıyla muhatap bırakıyoruz" (TÖ8).

"Mevcut Türkiye şartlarında tehlikeli olabilir. Din, dil, inanç gibi konularda ayrıştırmalara sebep olabilir. Birlik, beraberliği sağlaması açısından Merkezi sistem uygulanabilir. Sosyal bilimlerde özellikle tarihte bu çok zor olabilir" (TÖ10).

"Uygulansa çok güzel olur. Dersi anlatan, içeriği bilen kişilerin programı yapması iyi olur" (TÖ14).

Sonuç

2017 yılında yayımlanan ve 2018 yılı başında güncellenen lise tarih öğretim programlarına dair görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmaya katılan öğretmenler güncellenen program ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşler belirtmekle birlikte olumsuz görüşler daha ağırlıktadır. Olumlu görüşler büyük oranda içeriğin azaltılması üzerinde yoğunlaşırken, olumsuz görüşler ise genelde tematik yaklaşım ve kazanımlarda toplanmıştır. Tarih öğretmenleri genelde kronolojik yaklaşımı desteklemekte bunun öğrenciler için daha kolay ve anlaşılır olduğunu düşünmektedir.

Araştırmanın Türkiye'de program geliştirme süreci ve süreçteki öğretmen rolüne dair boyutuna bakıldığında öğretmenlerin öğretim programı geliştirme sürecine katkı düzeyleri beklenilenin altındadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıdan azı program geliştirme sürecine program hakkında görüş bildirerek aktif olarak katılmışlardır. Katılımcıların büyük çoğunluğu program geliştirme sürecinde öğretmen etkisinin azlığını dile getirmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak akla gelen ilk cevap bazı katılımcıların da belirttiği gibi öğretmen görüşlerinin dikkate alınmadığı düşüncesi olabilir. Ancak öğretmenlere kendilerinin program geliştirme sürecinde daha aktif bir rol üstlenebileceği program geliştirme modeli önerildiğinde birçok öğretmenin isteksiz cevap vermesi öğretmenlerin aslında bu süreçte aktif rol almak istemediğini göstermektedir.

Katılımcılara öğretmenlerin program geliştirme sürecinde doğrudan ve aktif olarak rol aldığı çerçeve program modelinin ülkemizde uygulanıp uygulanamayacağı sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerden bazıları ülkemizde uygulanan merkezi programın her okul türüne uygun olmadığını belirtmekle birlikte genelde çerçeve program yaklaşımına karşı çıkmışlar bu yaklaşımın (özellikle merkezi sınavlar nedeniyle) Türkiye koşullarında uygulanamayacağını belirtmişlerdir.

Bu araştırma sadece öğretim programı kapsadığı halde bazı öğretmenler yaptıkları değerlendirmeleri öğretim programının kendisinden ziyade büyük oranda Tarih 9 ders kitabına baz alarak yaptıkları anlaşılmaktadır. Programla ilgili değerlendirmelerinde aslında ders kitabında yer alan başlıklar, cümle uzunlukları, ünite sonu soruları, görseller, haritalar, dilin ağırlığından bahsetmeleri hayli manidardır. Yine bu araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde yani 2018 tarih öğretim programı yayınlandıktan birkaç ay sonra gerçekleştirildiği halde araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu 2017 programında yer alan ancak 2018 programında değiştirilen hususlar konusunda eleştiriler getirmişlerdir. Bu durum öğretmenlerimizin öğretim programında meydana gelen değişiklikleri yakından takip etmediğini göstermektedir.

Kaynakça

Baykal, A. (2017). *2017 lise tarih 9-11 müfredat taslağı*. Erişim: 10.07.2018, https://www.academia.edu/31037422/2017_Lise_Tarih_9_11_M%C3%BCfredat_Tasla%C4%9F%C4%B1

Coşkun, Y. D. (2017). *Öğretim programları arka plan raporu*. Erişim: 03.07.2018, http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/Ogretim_Programlari_Arka_Plan_Raporu.pdf

Çırak Kurt, S. (2017). Ortaokul öğretmenlerinin "öğretim programı" kavramına ilişkin metaforik algıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 31, ss. 631-641.

Güllü, F. (2017). Yeni tarih müfredatı üzerine bir değerlendirme. Toplumsal Tarih Dergisi, Şubat 2017.

MEB (2004). Yeni Program Geliştirme Modeli. *Tebliğler Dergisi*, Ağustos 2004-2563, s. 736.

Sesay, A. A. (2012). *Educational research: a beginner's guide*. Bloomington: Xlibris.

Şimşek, A. (2017). 2017 taslak tarih 9-10-11, Türk kültür ve medeniyet tarihi öğretim programı eleştirisi. Turkish History Education Journal, Spring 2017, 6(1), ss. 140-162.

Şimşek, A. ve Alaslan F. (2017). Türkiye'de tarih öğretim programları (müfredat) üzerine yapılmış çalışmalara genel bir bakış. İ. Demircioğlu ve E. Demircioğlu (Ed.) *Türkiye'de Tarih Eğitimi Araştırmaları El Kitabı*. Ankara: Pegem, ss. 291-306.

OOGM (2017). *9-11 Tarih dersi öğretim programı tanıtım semineri*. Erişim: 01.07.2018, https://can.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/29151922_Tarih_Dersi_YYretim_ProgramY_TanYtYm_Sunusu.pptx

TTKB (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Erişim: 01.07.2018, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf

Yıldırım, T. (2017). 2007 ve 2017 tarih dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, ss. 994-1019.